

Léta Sándor

A hit útja Istentől a magyarságig

A magyar megmaradás ügye számomra, unitárius lelkészként már csak azért is a saját hitbéli ügyem, mivel szentül hiszem, hogy az unitárius vallás elsősorban magyar, és csak utána unitárius. Hiszen hitében és gyakorlatában is a hívek igényeit, elvárásait igyekezett és igyekszik kielégíteni, teljesíteni – azokét, akik unitáriusként csakis magyarok lehetnek itt, a Kárpát-medencében.

A dél-erdélyi Hunyad megyében, Petrosényban töltött szolgálati időm alapján ugyanis pontosan tudom, hogy az 1970-es és 1980-as évek erdélyi körülményei között a templom volt az egyetlen hely, ahol a magyarok szabadon megélhették magyarságukat, és a templom jelentette számukra a megtartó erőt a kommunista diktatúrával szemben. Az adott helyzetnek megfelelően, a besúgók vagy a Securitate jelenlétének kockázatát is figyelembe véve, itt lehetett szabadon gondolkodni és beszélni, verseket szavalni, s nem melleleg saját nemzetét érzéseinket is ápolni.

Nem véletlen tehát, hogy 2012-ben a Kárpát-medencei unitáriusság Magyar Unitárius Egyház néven egyesült a kolozsvári püspökség irányítása alatt. Beszédes ez az elnevezés, s üzenetértékű az intézményünk elnevezésének a szimbolikája is. Mélto a magyarság egyetlen magyar alapítású egyházához, a XVI. századi Erdélyben született unitáriusság

magyar öntudatához és sorsvállalásához.

Mert unitarizmusunk csak annyira lehet hatásában erős és megtartó, amennyire öntudatos. A mi öntudatunk pedig döntően egy kisebbségi magyar sorsból táplálkozó öntudat.

Az egyik egyházi cikkírónk unitárius körökben jól ismert hasonlata szerint a mi sorsunk a „kútásó Izsáké”, a betemetett unitárius múlt felfakasztóié egyes elfeledett helyeken, ahol az unitarizmusnak csak halványan és félenken pislogó emlékei voltak.

Ebből következik viszont hitünk gyakorlásának az a sajátsága is, amelyről Simén Dániel¹ azt írta, hogy mi, unitáriusok sohasem foglalkoztunk a külmisszió kérdésével, mert mindig találunk megoldatlan kérdéseket önmagunk körül és között is.

Mint írja: a kisebbségi sors pedig különös gonddal és „két kézzel tetézte” ezeket a kérdéseket, mint ha minket ki akart volna tüntetni. Lehetetlen volt tehát fel nem fedezni, hogy önmagunk, magyarságunk megtartása a legelső és legnagyobb kötelességünk. Jelszó lett, hogy mindenkit megtartani, vagy visszahozni magyarnak és öntudatosítani unitáriusnak – hívta fel tehát a figyelmet Simén Dániel, s amit ő a maga idejében elmondott, attól most, 2019-ben sem tántorodhatunk el.

Miközben viszont arról beszélünk, hogy mindenkit meg kell tartanunk,

¹ Simén Dániel (Korond, 1903 – Kolozsvár, 1969) erdélyi magyar unitárius lelkész, egyházi író

vagy vissza kell hoznunk magyarnak, s öntudatosítanunk kell unitáriusnak, nem szabad elfeledkeznünk arról a tudatosan magunk elé emelt, elvi szilárdsággal megőrzött önkorlátozásunkról sem, hogy az unitárius hit képviselője nem egy térítő vallás megélése és terjesztése.

Ahogy Simén Dániel is írta: számunkra nem a külmiszió, hanem a belmiszió kihívásai az igazán fontosak. A magunk sorain kívülre tekintve, egyrészt a többi magyar felekezet iránti nyitottságunkat szeretnénk mindig kifejezésre juttatni, másrészt viszont a mindig kényszeresen győzelemre törő hitviták tudatos elkerülésének hagyományát is őrizni szeretnénk. Hiszen ezért is jelenthetjük ki Dávid Ferenc örökségéhez híven kellő őszinteséggel és elhivatottsággal azt, hogy az unitárius hit azért nem térítő hit, mert az értelem jegyében áll.

Dávid Ferenc² példaértékű megfogalmazása szerint ugyanis „nincs nagyobb esztelenség, sőt lehetetlenség, mint külső erővel kényszeríteni a lelkiismeretet, a lelket, aki felett hatalommal csak a teremtője bír”.

Az értelemre hagyatkozás jelen esetben annyit jelent, hogy hagyni kell mindenki számára megnyílnia a saját hitbéli útját. Az unitáriusok ezt – térítés híján – főként a tudatosan vállalt nyitottságukkal tudják a leginkább képviselni.

A térítő tevékenység elhagyása ellenére tehát éppen ennek az unitárius nyitottságnak köszönhető a nem született, hanem betérő unitáriusok markáns, gazdag szellemi jelenléte a hitéletünkben.

Az egyik ilyen hírneves betérőnk Perczelné Kozma Flóra³ volt, aki az unitárius vallás nagy női apostolává emelkedett a soraink között. Betérőként talán nem véletlen, hogy ő is milyen őszinte lelkesedéssel tett hitet az unitárius nyitottság eszménye mellett.

Mint írta: otthont képvisel a mi templomunk minden szabadon gondolkodó vallásos lélek számára, „ki lelkében, szívében vallja a mi egyszerű, liberális hitünket és csak ősi magyar típusáról tesz tanúbizonyoságot egyházunk akkor, midőn templomunk nyitva áll minden felekezet, minden nemzet fiai számára”.

Ha az unitárius vallás megmaradásának ügyére hangsúlyosan is magyar ügyként tekintek, akkor ebben az idézetben örömmel figyelhetek fel viszont arra a kitételre is, hogy a mi otthonunk és a mi templomunk Perczelné Kozma Flóra szerint „hitünk ősi magyar típusáról” is tanúbizonyoságot tesz.

A kérdés, ami számomra is izgalmas és talányos, ezek után a leginkább az, vajon mit tekinthetett Perczelné Kozma Flóra az unitáriusságban a hitünk ősi magyar típusának.

A nyitottság eszménye lehet ennek a talánynak a megfejtése, amely csak a mai világ gondolkodásának rutinja szerint fordítható le csakis és kizárólag egyfajta liberalizmusra, a mi esetünkben pedig a reformkor nyelvén fogalmazva inkább egyfajta nemzeti szabadelvűségre. Mert a nyitottság – az ősi magyar gondolkodás egyik legszentebb hagyománya, a valaha volt hét törzsünk vérszerződése szerint is – a testestül-lelkestül, szívvel-lé-

² Dávid Ferenc (Kolozsvár, 1520 körül – Déva, 1579) az Erdélyi Unitárius Egyház megalapítója és első püspöke 1568-tól haláláig

³ Perczelné Kozma Flóra (1864–1925) író, a magyar unitarizmus legjelesebb női képviselője és tevékeny apostola

lekkel együvé tartozó, a magyarságtudatukban összetartozók irányában tanúsított nyitottságként is felfogható. Annak felismeréseként is értelmezhető, hogy ha egymás iránti nyitottságunk az egymás melletti kiállásig is elvezethet, akkor szabadon megmutatkozhat a magyar történelem egyik legősibb, őseink vérszerződése által is szentesített tanulsága. Nevezetesen az, hogy együtt erősebbek vagyunk.

Hitünk ősi magyar típusáról gondolkodni egyébként nemcsak Perczelné Kozma Flóra sajtósága unitárius körökben: itt említeném meg egykori lelkészársamat, a ma már nyugállományba vonult nyárádszentmártoni unitárius lelkészt, Varga Sándort, aki a Demokratának nyilatkozva⁴ beszélt arról, hogy miképpen szeretnék mi, unitáriusok továbbvinni Dávid Ferenc tiszta jézusi kereszténységről szóló tanítását, amelynek az Isten és az ember közötti szeretet az egyetlen mozgatója. Ennek a szeretetnek a nevében hangoztatja például Varga Sándor, hogy az egyháznak nem lehet a feladata, hogy a híveit azzal fogadja, hogy bűnösök.

„Ha az ember büntudatban él, nem tud szabaddá lenni, ezért én sem érzem magam bűnösnek Ádám és Éva tette miatt. Ez a zsidók mitológiája, amelyben Káin megöli Ábelt. Az én mitológiámban Hunor és Magor üldözi ugyan a szarvast, de meg soha nem öli, csupán ott van előttük, mint a szabadság jelképe” – mutat rá arra Varga Sándor, hogy hitünk ősi magyar típusa hogyan törhet utat magának ilyen és ehhez hasonló párhuzamokban gondolkodva is. Ő az, aki interjújában egyébként arra is kitér, hogy

az unitárius hitünk ősi magyar típusát meghatározni igyekezve számot kell vetnünk azzal az ősiséggel is, amely egészen a táltoshitű magyarok hitéletéig vezet vissza.

„Tudjuk, hogy táltosainkat el kellett tüntetni, ha másként nem ment, erőszakkal. Isten elől azonban nem lehet eltitkolni a múltat, mert előbukkan, mint az ősmagyar írás is, amelyet ezer évig a latin betűkkel helyettesítettek. Az ősmagyar vallás egyistenhitű volt, ahogyan a niceai zsinatig másoknál is. Az időközben felekezetekre oszlott egyház név azonban nem az egyből ered, régebben üdvház, edház volt a kiejtése. Az egyház szó csak úgy képződött, mint ahogy a katolikusok keresztényt, az evangélikusok keresztényt mondanak” – hívja fel a figyelmet interjújában Varga Sándor.

Hitünk ősi magyar típusát számontartva, s kissé mindig ennek az örökségnek a jegyében is gondolkodva juthatunk hát el a mai magyar sorsközösségünk együttes, minden büntudat nélkül is büszke erejének megéléséhez és felmutatásához.

Őszintén remélem, hogy ennek a vallási közhangulatnak a kialakításához, mi, unitáriusok is hozzá tudjuk tenni a magunk részét.

Mi magunk, akik közül Simén Dániel szavai szerint mindenkit meg kell tartani vagy vissza kell hozni magyarnak. És lehetőség szerint öntudatosítani unitáriusnak.

Ha viszont más lehetőség szerint alakulnak a dolgok, mert mások éppen reformátusként vagy katolikusként tudnak megmaradni öntudatosan magyarnak, akkor pedig megint csak oda érkezőnk meg, hogy újfent ki

⁴ *Egy az Isten – Szakács Gábor interjúja Varga Sándorral, Nyárádszentmárton unitárius lelkészével.* Demokrata, 2012. 10. 31. Online: <https://demokrata.hu/magyarorszag/egy-az-isten-2-82057/>

kell tartanunk eredendő nyitottságunk mellett.

Itt hozhatom fel Varga Sándor egy másik gondolatát is, aki arról is beszélt, hogy mi soha nem hirdettük, hogy az unitárius vallás a létező legjobb hit, inkább azt, hogy minden vallás egyenlő, és mindenki azt a vallást gyakorolja, amelyikkel a hite egyezik. Mert – ahogy mi mondjuk – a hit Isten ajándéka. Az interjúban az unitárius lelkészársam felidézte azt a számára nagyon is kedves jelenetet, amit egy katolikus imaházban élt át, amikor a katolikus pap így köszöntötte őt: „Áldja meg az Úristen azt az unitárius lelkészt, aki a mi házunkat megáldotta azzal, hogy bejött!” Szerintem is így kellene viselkednie minden papnak.

Ez alatt azt értem, hogy Isten mindannyiunknak egyedi lelket és hitet adott, mint amiként fizikailag is egyediek vagyunk. Ami azt is jelenti egyben, hogy nincs két egyforma ember, és nincs két egyforma hit sem.

Így hát mi arra ösztönözzük híveinket és követőinket, hogy találják meg a bennük levő isteni hitet. Ezért nincsenek külmiszióink, csak útmutatásaink.

Mindezt a munkát elvégezve viszont tudatában vagyunk annak: ezzel az önmérsékletünkkel odáig juthatunk, hogy nemcsak magyarként vagyunk kisebbségben bizonyos területeken, hanem egyébiránt is.

A Bibliában Máté evangéliuma világosan eligazít bennünket erről – s ezzel a bibliai igazsággal nehéz lenne vitába szállni.

„A Keresztelő János idejétől fogva pedig mind mostanig erőszakoskodnak a mennyek országáért, és az erőszakoskodók ragadják el azt” – olvashatjuk ebben a híres passzusban.⁵

Mi, unitáriusok viszont elvárjuk, hogy híveink szabad elhatározásából haladjanak ugyanazon az úton. Ma még többen vannak azok, akiket egy irányba kell terelni, de 450 év óta reméljük, hogy az emberiség eljut oda, hogy szabad elhatározásból a többség válassza a jézusi utat, és kevesebben legyenek azok, akiknek meg kell mondani, hogy mit csináljanak és mi-ben higgyenek.

A hit Isten ajándéka. S mint ilyen – vagy elfogadom, vagy megtagadom. Isten ugyanis lehetőséget ad a szabad választásra.

Az unitárius hit útja Istentől az emberig Jézussal kezdődik, aki a leg-tökéletesebben megértette Isten akaratát, és ezt igyekezett tolmácsolni és megértetni az emberekkel is.

Jézust még életében a tanítványai sem értették meg. Halála után üzenete még sokáig váratott a kibontakozásig.

Ezen isteni hitnek útját a hosszú évszázadok után Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk fokozatosan ismerte fel, melyet nem egy intézmény kényszerített rá, hanem a szabad gondolkodás és mérlegelés következményeként sajátított el. Az unitárius szellemiség lényege ez a folytonos szabad gondolkodás és mérlegelés.

Ahogy Simén Dániel írta: mi szakadatlanul kérdezzük, mert nálunk nincsenek kinyilatkoztatott és lezárt meggyőződések. Az újraértékelés így tehát folyamatos. Ha azt mondjuk, hogy az unitarizmus lényege az Isten egysége, ezt a megállapítást többször revízió alá vesszük, hogy a fogalom és meggyőződés tisztuljon, mélyüljön és gazdagodjék.

Nem kerülhetem meg viszont annak tárgyalását sem, hogy Isten

⁵ Máté evangéliuma, 11. fejezet, 11,12

egységének tudata valóban a megítélésünk egyik sarkalatos kérdése. Hiszen mi annak a vallásnak a hívei vagyunk, amelyik elsősorban arról ismerszik meg, hogy azt hirdeti: Egy az Isten.

A Krisztus utáni 325-ben tartott niceai zsinatig Istent lényegében és személyében mindenki egynek tekintette, hiszen a Szentháromság tanát a Biblia sem említi. Ezen a zsinaton a résztvevők mondták ki szavazattöbbséggel, hogy Jézus isteni személy, ami emberi döntés, holott szavazattöbbséggel nem lehet az isteni törvényeket elvetni. Az unitáriusok megmaradtak egy Istent hívó embereknek, Jézust nem Istennek, hanem prófétának és követendő példának tekintik. Aki szeretné tudni, hogy milyenek is vagyunk, olvassa el a nem unitárius Jókai Mór *Egy az Isten* című regényét. Vallásunkról ebből szinte mindent meg lehet tudni.

Viszont azt is el kell fogadnunk, amit a talán leghíresebb betérőnk, Bartók Béla írt rólunk, unitáriusokról, s a körülöttünk kialakuló félreértésekről, torz vélekedésekről.

S amit ő mondott és írt rólunk, az személyes tapasztaláson és meggyőződésen alapul. Bartók Béla ugyanis 1916-ban kérvényezte felvételét Budapesten az unitárius egyházba és lépett be a budapesti gyülekezetbe, fiával, Bélával. A mi körünkben szerzett élményeivel gazdagodva írta hát azt, hogy szerinte „a magyarság számára talán a legszomorúbb, hogy az egyetlen magyar alapítású egyház, az Erdélyben a XVI. században született unitárius – amely humanizmusával, a vallásszabadság 1568-ban kimondott törvényesítésével és haladó szellemével kiemelkedő lehetne – állandó szálfka volt a többi keresztény felekezet szemében. Ez gyakran ma

is tapasztalható. Kis létszámuk miatt igen sokan nem is ismerik őket, és az időnként nyilvánosságra kerülő híradásokat idegenkedve vagy értetlenül fogadják.”

Hogy miért voltunk mi a szálfka, s nem a gerenda, arra a mi köreinkben is számos magyarázat született, egészen a modern időkig is.

Ennek okát például abban is megtalálni vélem, hogy az unitárius vallás elsősorban is magyar, így nincs álvette semmilyen felsőbb tekintélynek, külső erőnek, mely a lelkek fölött uralkodna, tekintéllyel vezetne. Maga Dávid Ferenc is, miután a külföldön tanult reformációs gondolatokat, eszméket hazahozta Erdélybe, azokat nem egy az egyben tolmácsolta a magyaroknak, hanem átszabta a magyar lélek sajátosságaira. Ezért is terjedt el olyan gyorsan az unitárius hit még Dávid Ferenc idejében, és jött létre több mint ötszáz gyülekezet. Falvak követték Dávid Ferenc hitét templomaikkal egyetemben. A magyar lélek, a magyar észjárás ugyanis fogékony volt arra, hogy felismerje: micsoda erőt és szellemi függetlenséget jelent számunkra, ha nem külső hatalmi központból irányítanak minket, hanem a nemzeti szuverenitás szellemében szervezzük meg önálló hitéletünket.

Ez a függetlenségünk, amennyire erőt tudott adni nekünk, ugyanannyira támadásokat is vont maga után viszont. S aki minket támadni akart, nem azt tette kritika tárgyává, ami valóban unikális a létünkben – vagyis nem az őszinte magyarságunkat, a külső hatalmi központok irányítását nem igénylő önszerveződő erőnket tette kritika tárgyává. A történelem során a legtöbben hitünknek azt a szerintünk magától értetődő alapelvét, mely szerint „Egy az Isten”, kérték

tőlünk hol támadóan, hol értetlenül újraértelmezni, hitvitákban megmagyarázni.

A magunk igazának tudatában az ilyen meddő viták elől lehetőség szerint kitértünk, de ezzel sok esetben egyfajta szellemi magányba is kényyszerültünk.

Simén Dániel fejtegetése szerint ez oda vezethető vissza, hogy nekünk, unitáriusoknak Isten egységének tudata a történelem folyamán annyira lényeges volt, hogy mélyebb magyarázatba nem bocsátkoztunk, és ezt nem is tartottuk szükségesnek.

„Századokon át magyarázkodnunk kellett, a külső kényszer folytán küzdelmeink a negatívumokban, tagadásokban merültek ki. Tagadtuk a szentháromságot, az eredendő bűnt, a váltság tanát s még pár sarkalatos dogmát, mely véleményünk szerint nemcsak a józan észnek mond elment, hanem Isten igazságosságát s az erkölcsi világrendet támadja meg s az életet teszi sivárrá. Idővel azonban a tagadást állítás, a negatívumot pozitívum váltotta fel. És ez a helyes. A világfejlődésben csak annak van kiérdemelt helye, akár nemzet, egyház életében, amely pozitívumokat tud termelni. Ma senki sem kérdezi tőlünk, hogy mit nem hiszünk, hanem hogy mit hiszünk” – fejti ki Simán Dániel azt, amit a mai modern kor szemlélete szerint úgy is értékelhetünk, mint a nyelvpolitikai térben elért győzelmünket.

Fontos ugyanis, hogy egy olyan erő, amely magát a magyarságot megtartó erőként definiálja, ne valami ellenében, hanem valami mellett kiállva tudja magát elfogadtatni a környezetével.

Azzal, hogy rólunk szólva már nem az antitrinitárius kifejezés, hanem az unitárius hit emlegetése a természe-

tes, elértük, hogy nem a tagadás szelleme leng körül minket, hanem végre az az őszinte – és őszintén magyar – hit sejlik fel körülöttünk, amit mi Isten ajándékának tekintünk.

S ha már küzdelmeink nem holmi tagadásokban merülnek ki, hanem teremtő igyekezettel valósítjuk meg önmagunkat, a magyar megmaradás, a magyar identitás őrzése érdekében is többet nyomunk a latban. S ez nem magunk miatt, hanem a hittel vallott magyarságunk miatt érdekes.

A teremtő igyekezetünk – és egyben szellemi nyitottságunk – reményeim szerint abban is megnyilvánul, hogy mennyire szívesen tárjuk ki templomaink, közösségi házaink kapuit az öntudatosan szakrális és egyben öntudatosan magyar művészetek előtt.

A művészek szabad önkifejezésén keresztül ugyanis valami olyasmire ismerhetünk rá, ami a mi hitéletünknek is elengedhetetlen sajátja. Arra, hogy mi szakadatlanul kíváncsian kérdezzünk, mert nálunk nincsenek kinyilatkoztatott és lezárt meggyőződések. Így aztán hitéletünkben is folyamatos az újraértékelés.

Szerintem magától értetődő ezt az önmagunkat illető, folyamatos újraértékelésünket párhuzamba állítani a művészeknek – s így a szakrális elhivatottsággal alkotó művészeknek is – azzal a törekvésével, hogy a valóságot művészi értelemben újra és újra megítéljék, a művészi ábrázolás közben mintegy újraértékeljék a maguk értékrendje szerint.

Ennek a közös gondolkodásnak, közös szakrális ajándékozásnak a példája talán az is, hogy mi a Budapesti Bartók Béla Unitárius Egyházközségben 2019-ben már hetedik alkalommal kapcsolódtunk be az Ars Sacra művészetek hete programjába.

Két gondolat vezérelt ezzel minket: az egyik, hogy a templom ne csak az imádság háza legyen heti egy alkalommal, amikor zsoltárokat énekelünk, imádkozunk és az evangéliumot hirdetjük, hanem legyen a templomunk nyitott a szakrális művészetek előtt is.

A második gondolat egyértelműen fakad az elsőből, hogy megnyissuk templomunkat a más felekezetűek és valláson kívüliek számára is, akiket a kultúra és a művészet érdekel.

Ma a szakrális művészet ezt a megfoghatatlant, az Istent és az Ő üzenetét igyekszik közel hozni hozzánk és érthetővé tenni. Ez természetes jelenség volt régen, azonban napjainkban ismételten szükséges felfedeznünk a szakralitás művészetét, hozzá kell szoktatnunk a hallásunkat, a szemünket és a lelkünket.

Míg az évszázadok folyamán a szakrális művészetet a templomi képek, ikonok és bibliai témájú alkotások, ábrázolások jelentették, napjainkban a más jellegű művészeti alkotások a Biblián kívül is igyekeznek megragadni Istent, s ezek elől az új megközelítések elől mi nem zárkózunk el, sőt, bátorítjuk is ezek jelenlétét a saját közegeinkben. Hiszen Istennel nemcsak a bibliai történetekben, a bibliai üzenetek által lehetünk egyek, hanem a mindennapok történeteiben is. Mert Isten itt él a hétköznapjainkban, ott van, ahol dolgozunk vagy más eredményes tevékenységeket gyakorolunk. Istennek ezt az arcát is meg kellene látnunk és éreznünk, amint hozzánk közeledik, és figyelmeztet, hogy mi a jó nekünk, mi a kedves előtte. Ő az emberi alkotásokon keresztül is megszólít: a művészet nem indokol, nem érvel, nem meggyőzni akar, hanem megérint.

Egy másik híres született unitáriusunk, László Gyula régészprofesszor kutatásai pedig mindezen túl arra is ráébreszthetnek minket, hogy nemcsak a szakrális művészetek művelése, hanem az ősi magyar múlt kutatása is képessé tehet minket arra, hogy őseink tisztelésének szellemében unitárius hitünkben is felfedezhessük hitünk ősi magyar típusát.

Nem tudok és nem is akarok szabadulni attól az érzéstől, hogy az ő régészként előadott fejtegetései olyan szellemi eszmélések emlékei, amelyek nem függetlenek attól a szellemiségtől, amit ő unitáriusként is a magáénak tudhatott.

Íme, egy idézet, melyet László Gyula ugyan régészként adott elő, de amelyben szívesen és könnyedén felismerhetjük azt az embert, aki „hitünk ősi magyar típusáról” úgy tesz tanúbizonyosságot, hogy közben szakmája szabályait is szem előtt tartja.

„Húsz esztendőmbe került, mire odáig jutottam, hogy ne csak azt lássam meg, ami a földben van, hanem azt is, ami a föld felett – lehetett, csak nyoma, emléke, látszólag nem maradt. Pedig e »nincs« is »láthatóvá« válhat, csak igen-igen kifinomult módszerekkel, eszközökkel kell közeledni hozzá. (...) S nagyon hosszú, lassú, csapdákkal, tévedésekkel teli úton kellett végigbukdácsolnom, mire megtudtam: az is valóság, amit nem látok” – írta László Gyula, aki régészként is unitáriusnak megmaradva kereste őseink emlékei között azt, ami hitünk ősi magyar típusáról árulkodhatott.

Amint unitáriusként, a „kútásó Izsák” sorsát vállalva, a betemetett unitárius múlt felfakasztói közé tartozva más sorsokat is felfakasztott. Az ősi magyar kultúra halványan és félénken pislogó emlékei közé is fürkésző pillantásokat vetett.

„Egyszóval munkás és játékos mindennapjaink őseit keressük, munkájukat becsüljük, játékaik, dalaik szépségét kutatjuk, érdekel, hogy mit énekeltek, milyen volt a menyegzőjük és milyen temetésük, hogyan képzelték el a másvilágot. Közben egy pillanatra sem feledkezünk meg arról, hogy nem valamilyen távoli múlt ismeretlen népről van szó, hanem a magyar nép, népünk elődeiről, és szeretettel és tisztelettel, de igazságosan akarunk szólni róluk” – írta unitáriusként, s egyben szakmája elhivatott képviselőjeként is eleinkről László Gyula, hogy ezzel azt is kifejezze, hogy a tárgyi emlékeken túl is mindig felfedezhető számunkra őseink hite, Isten imádata, melynek egy része nem semmisült meg, hanem ma is itt él közöttünk.

A mi hitünk is ebből következik, ami még megmaradt, és így nem nyomta el egy új intézményesített, mindenkire kötelező érvényű hit.

Dávid Ferenc is arra törekedett, hogy ezt a „láthatatlant” – az Isten által nekünk ajándékozott hitet – keresse és megfogalmazza, a hitet, mely öszszeköt múltat és jelent, ősokeket és utódokat, Istent és teremtményeit.

Iván László, a XX. századi nagy hitoktató-lelkészünk gondolatait idézve, magam is úgy látom, hogy napjainkban is a konzervatív kereszténység és más világvallások tanításában kizárólag a vallásos hit játszik szerepet, mellőzve a tudományt, holott szerintünk a tudomány vívmányai megerősítik a vallástudományt, illetve Isten létezését.

A vallásos érzelem, gondolkodás és életvitel térvessztése mögött meghúzódó másik nagy hatású okot a társadalomban egyre erősödő fogyasztói, anyagiass szemlélet jelenti,

amely mindenek fölé helyezi az anyagi javak, az élvezetek értékelését, szemben a vallás által kínált hitbeli, erkölcsi értékekkel. Ezek a jelenségek az utóbbi száz évben különösen felerősödtek.

A terjedő szekularizációval, globalizációval, mind pedig a szektás és keresztényellenes irányzatokkal szembeni küzdelemben a vallásos hit elmélyítése és az – elsősorban a kereszténységen belüli – ökümenia és nyitott párbeszéd, valamint a világvallások közötti párbeszéd erősítése vezethet sikerre, vagy legalábbis egymás kölcsönös elfogadásához.

A hit elmélyítése tehát nem az elavult hitelvekhez való merev ragaszkodást, hanem a tudományos haladás és az öszskeresztény értékek felé való nyitottságot jelenti.

Mai gondolkodásunk szerint is csak az tartozik a hit körébe, ami kívül esik a valóságra vonatkozó ismereteinken, következésképpen, ami a tudományos fejlődés eredményeként bejut az emberiség ismereteinek tárházába, az már nem sorolható a hit körébe, amit pedig az emberiség tudományos tapasztalatai nem érhetnek el, továbbra is a hit területét képezi.

Ezt a határvonalat igyekszik az unitárius hit és vallás egy kicsit áthidalni, vagy legalábbis átjárhatóvá tenni.

Az öszszövetségi Teremtő egy befejezett világot és kész embert állított a színre, akit ugyan a teremtett világ élére helyezett, de tőle passzivitást kívánt, életútja lépéseinek meghatározását is magának tartva fent.

A modern ismeretekkel is rendelkező hívő ember hitében Isten az embert éppen tudásának fejlődésével tette a teremtés folytatójává és erkölcsi érzékének fejlődése révén a világért való felelősség hordozójává.

Kászoni-Kövendi József püspöki helynökünk úgy fogalmaz, hogy szerencsés az az ember, akinek van világnézete, hite, vallásos meggyőződése, felekezeti hovatartozása, aki maga mögött tud egy közösséget, hiszen nem annyira kiszolgáltatott ebben az elidegenedett és elüzettedett világban. Nem az a lényeg, hogy mit hirdetnek a lelkészek és az egyház, amit a híveknek egy az egyben el kell fogadniuk és hinniük, hanem az, hogy a hívek mit olvasnak ki a Bibliából, és tudásuk szerint hogyan értelmezik önállóan a bibliai tanításokat.

Ebben adott és ad eligazítást, hitantételei által unitárius vallásunk alapításától kezdve. Mert mindig volt és lesz igény arra, hogy ne mások mondják meg nekünk, mi a jó számunkra, hanem mi saját magunk tudjuk azt.

Mindez, hiszem, hogy a Dávid Ferenc-i lelkiismereti és vallásszabadság eszméjének az ápolását jelenti a XXI. században. Jelöl annak, hogy két-ezer év távlatában, a nép nyelvén és elvárásainak kell megfelelnie az egyháznak, amelynek ráadásul vonzónak is kell lennie. És közben kikezdhetetlenül kell magyarnak is megmaradnia.

LÓRÁNT JÁNOS DEMETER
TANYAÚDVÁR